

V Bruseli 18. 7. 2017
COM(2017) 376 final

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

**Posilňovanie inovácie v regiónoch Európy:
stratégie pre odolný, inkluzívny a udržateľný rast**

{SWD(2017) 264 final}

1. MODERNÉ HOSPODÁRSTVO A SPRAVODLIVÝ PRECHOD PRE REGIÓNY EÚ

Európa zažíva obdobie významných zmien. Globalizácia, automatizácia, dekarbonizácia, vznikajúce a digitálne technológie: to všetko má vplyv na zamestnanosť, priemyselné odvetvia, obchodné modely, hospodárstvo a spoločnosť ako celok. Je nevyhnutné pomôcť Európanom prispôbiť sa týmto zásadným zmenám a pomôcť hospodárstvu EÚ stať sa odolnejším. V diskusnom dokumente o využívaní globalizácie¹ Komisia poukázala na príležitosti a výzvy, ktorým čelia občania a regióny Európy. Znamená to, že musíme predvídať a usmerňovať modernizáciu existujúcich hospodárskych a spoločenských štruktúr, pričom nesmieme zabúdať na to, že dnes sa viac než kedykoľvek predtým stávajú z miestnych problémov globálne a z globálnych miestne. Európa na tento účel potrebuje dlhodobú stratégiu, ktorá bude zahŕňať opatrenia na všetkých úrovniach, čo prinesie zásadný posun v technológiách, ekonómii a finančníctve.

EÚ musí zohrávať kľúčovú úlohu pri podpore všetkých regiónov a členských štátov tak, aby mohli oživiť svoj potenciál v oblasti inovácií, konkurencieschopnosti, udržateľnej zamestnanosti a udržateľného rastu. Práve to stojí v jadre rôznych iniciatív, ktoré sa už prijali, či už na strane regulácie², ako aj prostredníctvom investičného plánu s cieľom vytvoriť stabilné rezervy projektov prepojených s kľúčovými prioritami EÚ. Komisia v posledných rokoch vyzvala národné a regionálne orgány k tomu, aby vypracovali stratégie pre inteligentnú špecializáciu v oblasti výskumu a inovácií³. Cieľom bolo podnietiť všetky európske regióny do toho, aby našli svoje osobitné konkurenčné výhody, ktoré by tvorili základ pre prioritizáciu investícií do výskumu a inovácií v rámci politiky súdržnosti v rokoch 2014 – 2020. Následne Európsky parlament, Rada Európskej únie a Výbor regiónov zdôraznili potrebu nadviazať na tento prístup, aby sa zvýšil inovačný potenciál všetkých regiónov⁴.

Vzhľadom na potrebu spolupracovať na všetkých úrovniach, od miestnej až po európsku, reagovať na tieto výzvy a pomáhať Európe, aby v modernom svete prosperovala⁵, sa v tomto oznámení a jeho sprievodných pracovných dokumentoch útvarov Komisie ide v súvislosti s prístupom založeným na inteligentnej špecializácii o krok ďalej a riešia sa tieto hlavné výzvy:

- podpora inovačného a konkurenčného potenciálu európskych regiónov, ktorý tvorí základ pre vytvorenie modelu trvalo udržateľného rastu,
- zintenzívnenie spolupráce medzi regiónmi, ktorá je kľúčovým prvkom globalizovaného hospodárstva,

¹ Diskusný dokument Európskej komisie o využívaní globalizácie – COM(2017) 240 final.

² Desať priorít Junckerovej Komisie.

³ KOM(2010) 553 v konečnom znení.

⁴ Závery Rady z 10. júna 2016 na tému „Rozumnejšia a jednoduchšia politika súdržnosti priaznivejšia pre výskum a inovácie a európske štrukturálne a investičné fondy všeobecnejšie“, uznesenie Európskeho parlamentu zo 14. januára 2014 o inteligentnej špecializácii: prepojenie centier excelentnosti na dosiahnutie správnej politiky súdržnosti [2013/2094(INI)], uznesenie Európskeho parlamentu z 13. septembra 2016 o politike súdržnosti a stratégiách výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu (RIS3) [2015/2278(INI)], stanovisko Výboru regiónov z 22. marca 2017 na tému „Stratégie pre inteligentnú špecializáciu (RIS3): vplyv na regióny a medziregionálnu spoluprácu“.

⁵ Z predslavu predsedu Európskej komisie Jeana-Clauda Junckera v publikácii „Priemysel v Európe“ (február 2017).

- väčšie zameranie na menej rozvinuté regióny a regióny v procese industriálneho prechodu,
- zlepšenie spoločných činností a nadviazanie na ne v rámci všetkých politík a programov EÚ na podporu inovácií.

V tejto súvislosti bol predložený súbor cielených pilotných akcií, ktoré uľahčia rozvoj skúseností a prinesú širší pohľad na hospodársky rozvoj a rast európskych regiónov. Konečným cieľom je umožniť všetkým regiónom Európy nadviazať na inteligentnú špecializáciu tak, aby mohli v plnom rozsahu uvoľniť svoj potenciál na technologickú zmenu, digitalizáciu, dekarbonizáciu a priemyselnú modernizáciu.

2. INTELIGENTNÁ ŠPECIALIZÁCIA: ÚZEMNÉ DOHODY PRE INOVÁCIE, RAST A ZAMESTNANOSŤ

Prístup založený na inteligentnej špecializácii bol zahrnutý do zreformovanej politiky súdržnosti na roky 2014 – 2020, ktorá bola navrhnutá tak, aby maximalizovala pozitívny vplyv na rast a zamestnanosť.

Zámerom **stratégií pre inteligentnú špecializáciu** je umožniť regiónom, aby svoje potreby, silné stránky a konkurenčné výhody premenili na obchodovateľné tovary a služby. Ich cieľom je ako prioritu určiť verejné investície do výskumu a inovácií, a to prostredníctvom prístupu zdola nahor v oblasti hospodárskej transformácie regiónov, vychádzajúc pritom z regionálnych konkurenčných výhod a uľahčujúc nové trhové príležitosti v rámci nových medziregionálnych a európskych hodnotových reťazcov. Regiónom pomáhajú predvídať, plánovať a sprevádzať ich proces hospodárskej modernizácie.

Členské štáty a regióny vypracovali vyše 120 stratégií pre inteligentnú špecializáciu prostredníctvom partnerstva, viacúrovňového riadenia a prístupu zdola nahor, v ktorých stanovili priority pre investície do výskumu a inovácií na roky 2014 – 2020.

Počas uvedeného obdobia budú tieto priority financované z viac než 40 miliárd EUR pridelených regiónom prostredníctvom Európskeho fondu regionálneho rozvoja (a z viac než 65 miliárd EUR vrátane vnútroštátneho spolufinancovania). Celkovo sa očakáva, že podpora výskumu, inovácií a podnikania pomôže 15 000 podnikov priniesť na trh nové produkty, prispeje k vzniku 140 000 nových začínajúcich podnikov a vytvorí 350 000 nových pracovných miest do konca programového obdobia⁶. Okrem toho bola v rámci Európskeho sociálneho fondu naplánovaná podpora vo výške 1,8 miliardy EUR na posilnenie ľudského kapitálu v oblasti výskumu, technologického rozvoja a inovácií. V rámci procesu vypracúvania týchto stratégií boli určené a opísané národné, regionálne a miestne priority⁷.

Príklady priorít v rámci stratégií pre inteligentnú špecializáciu⁸:

- **V regióne Emilia-Romagna (Taliansko)** určilo regionálne partnerstvo zdravie a pohodu za prioritu a spája rozličné kľúčové podporné technológie s biomedicínou,

⁶ Ako boli naplánované v národných alebo regionálnych operačných programoch na roky 2014 – 2020: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/themes>.

⁷ Databáza EYE@RIS3: <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/eye-ris3>.

⁸ Príručka vykonávania stratégií pre inteligentnú špecializáciu. Európska komisia. <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/s3-implementation-handbook>

aby rozvinulo pacientovi prispôsobené precízne transplantačné elementy a implantáty.

- **V regióne Extremadura (Španielsko)** sa poľnohospodári a výskumní pracovníci zaoberajú nedostatkom kapacít na naplnenie dopytu trhu počas hlavnej sezóny a spoločne sú zapojení do európskej siete, ktorá sa zaoberá vývojom vysoko vyspelých poľnohospodárskych techník.
- **V Laponsku (Fínsko)** prispela inteligentná špecializácia k rozvoju vedúceho postavenia tohto regiónu v oblasti využívania a komercializácie arktických prírodných zdrojov, pričom zabezpečila trvalo udržateľný rozvoj a udržateľnú tvorbu pracovných miest.

S cieľom zabezpečiť účinnosť investícií v rámci regionálnej politiky musia byť pred získaním podpory z Európskeho fondu regionálneho rozvoja na výskum a inovácie v období rokov 2014 – 2020 zavedené stratégie pre inteligentnú špecializáciu („*ex ante* kondicionality“).

Na podporu tohto procesu Komisia vytvorila platformu pre inteligentnú špecializáciu⁹, ktorá od roku 2011 poskytuje členským štátom a regionálnym orgánom poradenstvo v oblasti vypracúvania a vykonávania ich stratégií pre inteligentnú špecializáciu. Platforma uľahčuje vzájomné učenie, získavanie údajov, analýzy a príležitosti na vytváranie sietí pre približne 170 regiónov EÚ a 18 národných vlád členských štátov EÚ.

Tieto stratégie často zahŕňajú tradičné sektory, ako je agropotravinársky priemysel, lesné hospodárstvo, cestovný ruch a textilný priemysel, ktoré sa rozvíjajú prostredníctvom postupných inovácií. Zahŕňajú však aj sektory spojené so zavádzaním kľúčových podporných technológií, inovácií v oblasti služieb a riešení, ktoré efektívne využívajú zdroje, v oblasti energetiky, dopravy, životného prostredia, obehového hospodárstva, nanotechnológií a zdravotníctva, ktoré môžu prispievať k vytváraniu úplne nových trhov a odvetví. Stratégie sú postavené na procese spolupráce, ktorý uľahčuje inovácie riadené dopytom a spoločné riešenia.

Tieto stratégie predstavujú silný nástroj, ktorý pomáha preniesť horizontálne politiky a nástroje na úrovni EÚ a národnej úrovni na regionálnu a miestnu úroveň, čím sa vytvárajú prepojenia v rámci rozsiahlejších inovačných ekosystémov a podporuje sa sociálna inovácia. Prispievajú k zvyšovaniu konkurencieschopnosti európskeho hospodárstva a jeho odolnosti voči globalizácii a k tvorbe zdrojov potrebných na zabezpečenie spravodlivého rozdelenia jeho prínosov.

3. KĽÚČOVÉ VÝZVY A ĎALŠIE KROKY: PODPORA RASTU RIADENÉHO INOVÁCIAMI

Hoci hodnotenia **naplánované v nariadeniach o politike súdržnosti** pomôžu identifikovať silné a slabé stránky súčasného prístupu, je zrejmé, že stratégie pre inteligentnú špecializáciu už významne prispievajú k zmene smerovania politiky súdržnosti Európskej únie. Konkurenčná výhoda Európy spočíva v jej schopnosti presadzovať nové modely rastu na regionálnej úrovni, a to zacielením investícií do inovačných sektorov s veľkým potenciálom rastu a vysokou pridanou hodnotou.

Aby to však bolo možné dosiahnuť, identifikovali sa štyri výzvy, ktoré sa musia riešiť:

- ďalšia reforma systémov výskumu a inovácií v regiónoch,

⁹ <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/>

- zintenzívnenie spolupráce medzi regiónmi v oblasti investícií do inovácií,
- posilnenie výskumu a inovácií v menej rozvinutých regiónoch a regiónoch v procese industriálneho prechodu,
- využívanie synergií a komplementárnosti medzi politikami a nástrojmi EÚ.

3.1. Ďalšia reforma systémov výskumu a inovácií v rámci regiónov

Ako vyplynulo počas priebehu procesu európskeho semestra¹⁰, reforma systémov výskumu a inovácií má jasný regionálny rozmer, ktorý by mal obsiahnuť tri prierezové prvky: výskum a inovácie, priemyselnú transformáciu a financie a investície¹¹.

Ako nevyhnutný predpoklad investícií v rámci politiky súdržnosti prispieva inteligentná špecializácia k uskutočňovaniu reforiem takmer v polovici členských štátov¹² a pomáha riešiť množstvo výziev v oblasti výskumu a inovácií. V určitých prípadoch však nevyvážené zapojenie zástupcov z rôznych sektorov vrátane výskumu, priemyslu, vysokoškolského vzdelávania, verejnej správy a občianskej spoločnosti oslabuje širšie snahy o reformy. Preto sa stratégie predovšetkým zamerali na odstránenie prekážok medzi rôznymi administratívnymi orgánmi a na zlepšenie viacúrovňového riadenia.

Snahy o reformy sa musia zintenzívniť, aby sa vytvorilo priaznivé podnikateľské prostredie a efektívna a transparentná verejná správa, ktoré by stimulovali inovácie a zvyšovali dynamiku na trhoch s výrobkami a so službami, ako aj zlepšovali podmienky na tvorbu a rast nových začínajúcich podnikov¹³. Týmto snahami by sa mali zároveň podporovať investície do zručností a ľudského kapitálu¹⁴ v súlade s koncepciou sektorovej spolupráce v oblasti zručností¹⁵ a novým programom EÚ pre vysokoškolské vzdelávanie¹⁶, mali by sa lepšie využívať klastre a mala by sa podporovať politika týkajúca sa malých a stredných podnikov. Koalícia pre digitálne zručnosti a pracovné miesta¹⁷ môže zohrávať dôležitú úlohu v tomto procese tým, že pomôže trhu práce reagovať na digitálnu transformáciu v celej EÚ. Toto úsilie bude dopĺňať dialóg o excelentnosti klastrovej politiky¹⁸.

- Komisia zintenzívni svoje úsilie o to, aby národným a regionálnym orgánom na požiadanie a v úzkej spolupráci s príslušnými členskými štátmi a regiónmi poskytla podporu EÚ, ktorá je k dispozícii, s cieľom uľahčiť tvorbu, vykonávanie a hodnotenie reforiem politiky v oblasti výskumu a inovácií.
- **Platforma pre inteligentnú špecializáciu** naďalej poskytuje podporu na vykonávanie národných a regionálnych stratégií pre inteligentnú špecializáciu. **Nástroj politickej podpory programu Horizont 2020** bude členským štátom na

¹⁰ Európsky semester je cyklus koordinácie hospodárskych a fiškálnych politík v rámci EÚ. Je súčasťou rámca správy hospodárskych záležitostí Európskej únie.

¹¹ Tematický prehľad európskeho semestra na tému „Výskum a inovácie“
<https://rio.jrc.ec.europa.eu/en/library/european-semester-thematic-fiche-research-and-innovation>.

¹² Štúdia „Podpora európskych štrukturálnych a investičných fondov na vykonávanie odporúčaní pre jednotlivé krajiny a na štrukturálne reformy v členských štátoch“, 2017, Európska komisia.

¹³ COM(2016) 733 final.

¹⁴ COM(2017) 90 final.

¹⁵ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=7969>

¹⁶ COM(2017) 247 final.

¹⁷ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-skills-jobs-coalition>

¹⁸ Tento dialóg sa uskutoční počas nadchádzajúcich diskusií v rámci Európskeho fóra o klastrovej politike.

požiadanie takisto pomáhať pri odstraňovaní prekážok, ktoré existujú v ich systémoch výskumu a inovácií vrátane tých prekážok, ktoré sa týkajú účinného vykonávania stratégií pre inteligentnú špecializáciu.

- **Služba na podporu štrukturálnych reforiem**, ktorá je prevádzkovaná na žiadosť členských štátov, je dostupná na pomoc pri tvorbe a vykonávaní reforiem, ktoré môžu zlepšiť podnikateľské prostredie a trh práce, ako aj vybaviť ľudí tými správnymi zručnosťami, vzdelaním a odbornou prípravou potrebnými pre trh práce dneška i zajtrajška¹⁹.

S cieľom maximalizovať svoj príspevok k štrukturálnym reformám na účely inovácií sa členské štáty vyzývajú posilniť v priebehu procesu európskeho semestra dialóg so všetkými zainteresovanými stranami vrátane regiónov a miestnych orgánov. Takisto by sa mali usilovať o podporu vykonávania priorít identifikovaných v stratégiách pre inteligentnú špecializáciu, a to zvyšovaním kvality a otvorenosti výskumu a systému vysokoškolského vzdelávania, zabezpečovaním konkurencieschopného financovania výskumu, posilňovaním prenosu znalostí, prepájaním odborného vzdelávania a odbornej prípravy s inovačnými systémami a prispievaním k informovanosti pre oblasť zručností a zosúladieniu zručností podľa nového programu v oblasti zručností²⁰.

3.2. Zintenzívnenie spolupráce medzi regiónmi v oblasti investícií do inovácií

Stratégie pre inteligentnú špecializáciu sa používajú na poháňanie účinnejšej inovačnej politiky a presadzovanie spolupráce medzi regiónmi v nových hodnotových reťazcoch naprieč hranicami. Prepojenie aktérov v oblasti výskumu a inovácií so zainteresovanými stranami v priemysle pomáha pri využívaní komplementárnosti pri rozvoji dizajnu produktov a procesov. Pomôže to pri budovaní a pretváraní celoeurópskych hodnotových reťazcov tým, že sa podporí synergia medzi investíciami súkromného a verejného sektora. Príslušné zainteresované strany by mali pristupovať k vytváraniu stabilných rezerv projektov zodpovedajúcich identifikovaným strategickým prioritám spoločne.

Je preto potrebné ďalej rozvíjať medziregionálny a cezhraničný rozmer prostredníctvom vytvárania medziregionálnych investičných príležitostí, ktoré pomôžu zintenzívniť regionálnu a miestnu inováciu, ako sa tu už deje v kontexte oznámenia o čistej energii pre všetkých Európanov²¹.

Silnejšia strategická medziregionálna spolupráca a udržateľné väzby medzi regionálnymi ekosystémami pozdĺž hlavných prioritných oblastí inteligentnej špecializácie môžu zvýšiť konkurencieschopnosť a odolnosť, čoho dôkazom je iniciatíva Vanguard.

Iniciatíva Vanguard pre nový rast prostredníctvom inteligentnej špecializácie je poháňaná politickým záväzkom regiónov využívať stratégie pre inteligentnú špecializáciu na stimuláciu nového rastu prostredníctvom podnikateľskej inovácie smerujúcej zdola nahor a priemyselnej obnovy v európskych prioritných oblastiach. Do tejto iniciatívy je v súčasnosti zapojených tridsať regiónov.

Jej zámerom je ísť príkladom pri rozvoji medziregionálnej spolupráce a viacúrovňového riadenia s cieľom pomáhať regionálnym klastrom a ekosystémom pri zameriavaní sa na prioritné oblasti pre meniace sa a vznikajúce odvetvia. Regióny zapojené do iniciatívy

¹⁹ Program na podporu štrukturálnych reforiem na obdobie rokov 2017 – 2020, nariadenie (EÚ) 2017/825.

²⁰ COM(2016) 381 final.

²¹ COM(2016) 860 final.

Vanguard sa snažia využívať komplementárnosť identifikovaných v stratégiách pre inteligentnú špecializáciu v záujme rozvoja klastrov svetovej úrovne a sietí klastrov, a to najmä prostredníctvom pilotných projektov a rozsiahlych demonštračných projektov.

To viedlo Komisiu k tomu, aby s podporou svojej platformy pre inteligentnú špecializáciu vytvorila **tematické platformy** pre modernizáciu priemyslu, energetiku a agropotravinársky sektor s cieľom pomôcť regiónom spolupracovať na prioritách inteligentnej špecializácie za účasti tvorcov politik, výskumných pracovníkov, podnikov, klastrov a občianskej spoločnosti²². Tieto platformy poskytujú jedinečnú príležitosť pre tvorcov politik na úrovni EÚ, na národnej a regionálnej úrovni, aby spojili svoje skúsenosti s cieľom riešiť tieto priority v regionálnom kontexte, kde sa táto zmena najviac pociťuje.

Tematické platformy pre inteligentnú špecializáciu doteraz spojili 100 regiónov, ktoré spolupracujú v rámci 17 medziregionálnych partnerstiev na spoločných témach s cieľom stimulovať inovácie a prepojenia v hodnotových reťazcoch a rozvíjať spoločné investície s podporou útvarov Komisie:

- **platforma pre priemyselnú modernizáciu** zahŕňa partnerstvá v oblasti vyspelej výroby, udržateľnej výroby, biohospodárstva, 3D tlače, zdravotníckych technológií, inovatívnych textílií, priemyslu 4.0, športu a nových produktov na báze nanotechnológií,
- **platforma pre energetiku** zahŕňa partnerstvá v oblasti bioenergie, morských obnoviteľných zdrojov, inteligentných sietí, slnečnej energie a udržateľných budov,
- **platforma pre agropotravinársky sektor** zahŕňa partnerstvá v oblasti vysoko vyspelých poľnohospodárskych techník, vysledovateľnosti, biohospodárstva, agropotravinárstva a inteligentných elektronických systémov.

Ďalšie úsilie je nevyhnutné na integráciu ďalších veľkých európskych iniciatív s týmito platformami a ich regionálnymi partnerstvami, na uľahčenie komercializácie a rozvoja medziregionálnych inovačných projektov a na stimuláciu spoločných investícií do podnikania. Tematické platformy pre inteligentnú špecializáciu by sa tiež mali využiť na prehĺbenie spolupráce medzi menej rozvinutými regiónmi, regiónmi v procese industriálneho prechodu a rozvinutejšími regiónmi s cieľom uľahčiť ich industriálny a technologický prechod.

- V úzkom partnerstve s príslušnými členskými štátmi Komisia zavedie do konca roku 2017 **pilotnú akciu** s cieľom úzko spolupracovať s piatimi až desiatimi tematickými partnerstvami zastupujúcimi tvorcov politik, výskumných pracovníkov, podniky a ďalších aktérov v oblasti inovácií. Podpora na rozvoj tejto pilotnej akcie bude poskytnutá z Európskeho fondu regionálneho rozvoja.
- Cieľom bude otestovať prístupy ku komercializácii a k **rozvoju medziregionálnych inovačných projektov**, ktoré majú potenciál stimulovať rozvoj európskych hodnotových reťazcov. Tieto partnerstvá by sa mohli týkať vyspelej výroby a priemyslu 4.0, biohospodárstva, veľkých dát, energetiky, prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo, čistej a prepojenej mobility, zdravia, kybernetickej bezpečnosti, vody a inovácií v tradičných odvetviach. Táto práca sa bude opierať o úzky pracovný vzťah medzi útvarmi Komisie a partnerstvami vytvorenými v kontexte tematických

²² Podrobnosti o nadviazaných regionálnych partnerstvách možno nájsť v sprievodnom pracovnom dokumente útvarov Komisie.

platforiem pre inteligentnú špecializáciu a o príslušné iniciatívy EÚ v oblasti inovácií²³.

Členské štáty a regióny by s podporou Komisie mali využívať klastre a znalostné a inovačné spoločenstvá Európskeho inovačného a technologického inštitútu na rozvoj investičných zdrojov pre projekty, ktoré môžu získať podporu z finančných nástrojov, najmä prostredníctvom Európskeho fondu pre strategické investície, čo pomôže pritiahnuť súkromné investície vďaka poskytnutiu záruk inovačným projektom, ktoré môžu potrebovať krytie rizika.

Malé projekty môžu byť zoskupené do investičných platforiem, ktoré čo najúčinnnejšie združujú rozličné finančné prostriedky EÚ a v prípade potreby zapájajú súkromný sektor.

3.3. Posilnenie výskumu a inovácií v menej rozvinutých regiónoch a v regiónoch v procese industriálneho prechodu

Menej rozvinuté regióny stále narážajú na prekážky spojené s fragmentáciou a udržateľnosťou výskumných a inovačných infraštruktúr a často sa stretávajú s ťažkosťami pri budovaní inštitucionálneho a právneho prostredia vedúceho k inováciám²⁴. Hoci je inteligentná špecializácia relevantná pre všetky regióny, menej rozvinuté regióny si vyžadujú osobitnú pozornosť z hľadiska ľudského kapitálu, rozvoja zručností a inkluzívnejšieho inovačného procesu. Aktéri v oblasti inovácií v menej rozvinutých regiónoch často nemajú dobre napojenie na širšie spoločenstvo v oblasti výskumu a inovácií či globálne hodnotové reťazce.

Regióny, v ktorých dochádza k priemyselnému prechodu, čelia špecifickým výzvam, a to najmä v spojení s nedostatočnou základňou vhodných zručností, vysokými jednotkovými nákladmi práce a deindustrializáciou. Týmto regiónom sa nemusí dariť prilákať dostatočné mimoregionálne investície na podporu inovácií prostredníctvom rozvoja nových dodávateľských reťazcov ani dostatočné štruktúry komerčného výskumu či podniky, ktoré by mohli tvoriť základ rozsiahlejšej modernizácie priemyslu. Môžu tu existovať aj ďalšie nedostatky v schopnosti využívať možnosti financovania, ktoré ponúkajú zdroje dostupné v rámci európskych programov pre výskum a inovácie a konkurencieschopnosť priemyslu²⁵, pričom sa týmto regiónom neposkytuje taká úroveň podpory, akú majú k dispozícii menej rozvinuté regióny v rámci politiky súdržnosti.

Nepretržitá podpora vzájomného učenia je preto nevyhnutná. Komisia poskytuje podporu prostredníctvom prístupu k nezávislým odborníkom, okrem iného prostredníctvom nástroja TAIEX Peer 2 Peer²⁶ a platformy pre inteligentnú špecializáciu²⁷. Regiónom to umožňuje osvojovať si najlepšie postupy, porovnávať vlastné štruktúry so špičkovými svetovými normami, mapovať rozmanitosť a komplementárnosť kapacít v oblasti výskumu a inovácií v regiónoch EÚ a riešiť svoje slabé stránky.

Investície do ľudského kapitálu a rozvoja zručností, napríklad v sektore IKT, podporou zriaďovania nových podnikov, elektronickej justície a elektronickej správy vecí verejných, sa poskytujú z Európskeho sociálneho fondu v súlade s programom v oblasti

²³ Napr. verejno-súkromné partnerstvá podporované v rámci programu Horizont 2020 v oblasti biopodnikárstva, vyspelej výroby a nových energetických technológií.

²⁴ SWD(2017) 132 final.

²⁵ Horizont 2020 a COSME – európsky program pre malé a stredné podniky.

²⁶ http://ec.europa.eu/regional_policy/index.cfm/sk/policy/how/improving-investment/taix-regio-peer-2-peer/

²⁷ <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/>

zručností. Európsky sociálny fond takisto podporuje menej rozvinuté regióny pri modernizácii ich správy s cieľom uskutočniť reformy a zaviesť lepšiu reguláciu a dobrú správu vecí verejných.

Potreba šírenia excelentnosti a zvyšovanie účasti sa podporuje prostredníctvom opatrení v rámci programu Horizont 2020 „Teaming“ a „Twinning“, činností vedúcich výskumných pracovníkov, činností v rámci spolupráce v oblasti vedy a techniky (COST)²⁸ a projektu „Cesta k excelentnosti“²⁹. Projekt Zaoštvávajúce regióny³⁰ navyše poskytuje menej rozvinutým regiónom v rámci politiky súdržnosti cieleňú podporu pri zavádzaní inteligentnej špecializácie prostredníctvom opatrení na budovanie kapacít, administratívnych reforiem a lepšieho monitorovania a hodnotenia.

V rámci projektu Zaoštvávajúce regióny pracovali odborníci z Európskej komisie a zo Svetovej banky spolu s poľskými národnými a miestnymi orgánmi v priebehu uplynulého roka na identifikácii riešení, ako podporiť hospodársky rozvoj v regiónoch s nízkymi príjmami Podkarpacie a Świętokrzyskie vo východnom Poľsku. Opatrenia zahŕňajú prenos znalostí z akademickej obce do miestnych podnikov, napríklad v kozmickom priemysle v regióne Podkarpacie, a to modernizáciou regionálneho prostredia pre podniky a zlepšením zručností miestnej pracovnej sily.

Európsky inovačný a technologický inštitút pomáha ďalej zvyšovať účasť prostredníctvom svojho regionálneho inovačného programu³¹. Rozvoj paneurópskej siete centier digitálnych inovácií³² a ďalšej infraštruktúry v oblasti výskumu a inovácií pomôže malým a stredným podnikom riadiť ich digitálnu transformáciu.

Cieleňé politické opatrenia môžu prispieť k riešeniu osobitných potrieb týchto regiónov a zaručiť úspešné vykonávanie ich stratégií pre inteligentnú špecializáciu s osobitným zameraním na vzájomné učenie a výmenu osvedčených postupov v oblasti vykonávania inovačnej politiky, jej riadenia a monitorovania.

Do konca roku 2017 a v úzkom partnerstve s príslušnými členskými štátmi Komisia zavedie **pilotnú akciu** zahŕňajúcu obmedzený počet skúšobných regiónov, ktoré prejavili záujem spolupracovať na základe svojich príslušných stratégií pre inteligentnú špecializáciu s cieľom podporiť široké inovácie v záujme riešenia výziev súvisiacich s **industriálnym prechodom**. Zámerom tejto akcie je uľahčiť kombinované využívanie existujúcich nástrojov a programov EÚ, ktoré spravuje Komisia, spolu so zdrojmi, ktoré sú k dispozícii v rámci politiky súdržnosti, s cieľom zrýchliť zavádzanie inovácií, odstraňovať investičné bariéry a umožňovať rekvalifikáciu a prípravu na priemyselné a spoločenské zmeny. Podpora na rozvoj tejto pilotnej akcie bude poskytnutá z Európskeho fondu regionálneho rozvoja s cieleňou podporou od Európskeho strediska pre klastre a priemyselné zmeny.

²⁸ Na túto podporu krajín s menej intenzívnym výskumom je vyčlenené približne 1 % rozpočtu programu Horizont 2020 – <https://ec.europa.eu/research/regions/index.cfm?pg=widening>. V rámci spolupráce v oblasti vedy a techniky (COST) sa podporujú siete výskumných pracovníkov s dôrazom na výskumných pracovníkov z krajín s menej intenzívnym výskumom.

²⁹ <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/stairway-to-excellence>

³⁰ <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/ris3-in-lagging-regions>

³¹ <https://eit.europa.eu/activities/outreach/eit-regional-innovation-scheme-ris>. V rámci projektu vysokoškolského vzdelávania pre inteligentnú špecializáciu (HESS) sa regiónom radí, ako zlepšiť účasť inštitúcií vysokoškolského vzdelávania – <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/hess>.

³² <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-innovation-hubs>

Členské štáty by s podporou Komisie mali lepšie riešiť potreby menej rozvinutých regiónov, a to posilňovaním zamerania na široké a otvorené inovácie, nové formy kolaboratívneho riadenia, nové medziregionálne partnerstvá, rozvoj kapacít na prijatie nových technológií, prepojenie miestneho hospodárstva so špičkovým výskumom vo svete a zvyšovanie účasti v globálnych inovačných sieťach.

3.4. Využívanie synergií a komplementárnosti medzi politikami a nástrojmi EÚ

V súčasnosti existuje značný počet regionálnych, národných a európskych politických programov a nástrojov na podporu inovácií, rastu a zamestnanosti či na podporu medziregionálnej spolupráce³³. Na zvýšenie ich vplyvu pri plnení kľúčových európskych priorít je potrebné lepšie prepojenie týchto politik a nástrojov na rôznych úrovniach riadenia. V záujme realizácie nevyhnutných investícií je preto potrebné v plnej miere využívať synergie a rozvíjať komplementárnosť medzi finančnými prostriedkami EÚ určenými pre výskum a inovácie, politiku súdržnosti a opatrenia v oblasti konkurencieschopnosti priemyslu. Inteligentná špecializácia poskytuje strategický rámec pre rozvoj tejto komplementárnosti³⁴.

Na tento účel už Komisia predložila širokú škálu opatrení v kontexte návrhov viacročného finančného rámca na roky 2014 – 2020³⁵.

Európsky fond pre strategické investície, program Horizont 2020 a politika súdržnosti umožňujú spájanie finančných prostriedkov do jedného projektu. Nariadeniami týkajúcimi sa programu Horizont 2020 a politiky súdržnosti sa zosúladiť pravidlá pre zjednodušené možnosti vykazovania nákladov a zvýšila sa možnosť použiť viac finančných prostriedkov v rámci politiky súdržnosti mimo programovej oblasti. Komisia tiež uverejnila usmernenia pre kombinovanie Európskeho fondu pre strategické investície s finančnými prostriedkami z politiky súdržnosti.

Komisia spustila niekoľko iniciatív (napr. Cesta k excelentnosti a iniciatíva Známkou excelentnosti) a vypracovala usmernenia s cieľom podporiť a uľahčiť synergie³⁶ medzi jednotlivými nástrojmi politiky. Navrhla aj ďalšie zjednodušenie s cieľom uľahčiť v súčasnosti zložitú kombinované financovanie v rámci programu Horizont 2020 a politiky súdržnosti³⁷.

Pilotný projekt Cesta k excelentnosti pomáha prekonávať rozdiely v oblasti inovácií v regiónoch EÚ tým, že podporuje vykonávanie stratégií pre inteligentnú špecializáciu rozvíjaním a využívaním komplementárnosti medzi politikou súdržnosti, programom Horizont 2020 a ďalšími európskymi programami financovania. **Iniciatíva Známkou excelentnosti** pomáha malým a stredným podnikom hľadať alternatívne financovanie z

³³ Medzi nástroje, ktorými sa podporuje spolupráca naprieč regionálnymi a štátnymi hranicami, patria: spoločné technologické a programové iniciatívy a zmluvné verejno-súkromné partnerstvá v rámci programu Horizont 2020, Európsky inovačný a technologický inštitút, znalostné a inovačné spoločenstvá, znalostné aliancie a aliancie pre sektorové zručnosti v rámci programu Erasmus+, európske strategické klastrové partnerstvá, sieť Enterprise Europe Network, európske partnerstvá v oblasti inovácií, sieť Start Up Regions a iniciatíva Interreg.

³⁴ Prostredníctvom „predchádzajúcich opatrení“ zameraných na prípravu zainteresovaných strán na účasť na programe Horizont 2020 a „nadväzujúcich opatrení“ zameraných na využívanie a šírenie výsledkov výskumu a inovácie, ktoré priniesol program Horizont 2020 a jeho predchádzajúce programy [príloha 1 k nariadeniu o spoločných ustanoveniach (EÚ) č. 1303/2013].

³⁵ KOM(2011) 500 v konečnom znení.

³⁶ http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/synergy/synergies_en.pdf

³⁷ COM(2016) 605 final.

Európskeho fondu regionálneho rozvoja a ďalších zdrojov pre ich návrhy inovačných projektov, ktoré boli v rámci programu Horizont 2020 ohodnotené ako excelentné, ale nemohli byť podporené v dôsledku obmedzených zdrojov.

Investiční vyslanci Komisie môžu priamo v členských štátoch poskytovať podporu³⁸ verejným orgánom a realizátorom projektov s cieľom vytvoriť stabilné rezervy projektov, čím sa bude maximalizovať vplyv finančných prostriedkov EÚ a využijú sa skúsenosti Európskeho centra investičného poradenstva³⁹.

Dôkazy naznačujú, že v oblasti strategického riadenia investícií do výskumu a inovácií došlo k zlepšeniu koordinácie na úrovni programov politiky súdržnosti⁴⁰. Na projektovej úrovni však naďalej existuje potreba vytvoriť jasnejšie rozdelenie úloh, zodpovednosti a koordinácie, najmä vo vzťahu k pravidlám týkajúcich sa oprávnenosti, verejného obstarávania a štátnej pomoci a v súvislosti s nadnárodnými projektmi⁴¹.

- V úzkom dialógu s národnými a regionálnymi orgánmi bude Komisia naďalej pracovať **na riešení zložitej povahy kombinovaného využívania** jednotlivých nástrojov EÚ s cieľom maximalizovať investície do projektov zameraných na výskum a inovácie, konkurencieschopnosť a produktivitu. Pomocou investičných vyslancov priamo na mieste a prostredníctvom Európskeho centra investičného poradenstva ponúkne pomoc s cieľom maximalizovať mobilizáciu kapitálu zo súkromného sektora.
- V úzkej spolupráci s národnými a regionálnymi orgánmi bude takisto pracovať **na uľahčení a objasnení kombinovaného využívania jednotlivých fondov** v súvislosti s pravidlami týkajúcimi sa štátnej pomoci, verejného obstarávania a medziregionálnej spolupráce.
- Komisia preskúma možnosti poskytovania pomoci priamo na mieste prostredníctvom špecializovaných investičných vyslancov. Títo vyslanci by pôsobili ako prvý kontaktný bod pre miestne zainteresované strany **s cieľom maximalizovať vplyv rôznych fondov EÚ**. Konali by na požiadanie a smerovali by konkrétne žiadosti do správnych zariadení v rámci Európskeho centra investičného poradenstva s cieľom ďalej podporovať kombinovanie rôznych fondov.
- Komisia poskytne zainteresovaným stranám **komplexný prehľad podporných aktérov a špičkových zariadení v regionálnych ekosystémoch** s cieľom posilniť vytváranie cezhraničných partnerstiev a prístup k zručnostiam.
- Komisia bude aj naďalej spolupracovať s Európskym parlamentom a Radou v kontexte prebiehajúcich diskusií o súhrnnom nariadení⁴² s cieľom ďalej **uľahčovať cezhraničné investície**, ako napríklad vykonávanie operácií mimo programovej oblasti.

³⁸ COM(2016) 581 final.

³⁹ <http://www.eib.org/eiah/index.htm>

⁴⁰ „Využívanie nových ustanovení počas programovacej fázy európskych štrukturálnych a investičných fondov“
http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/how/studies_integration/new_provision_progr_esif_report_en.pdf.

⁴¹ Expertná skupina na vysokej úrovni na monitorovanie zjednodušenia pre prijímateľov prostriedkov z EŠIF.
https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/hlg_16_0008_00_conclusions_and_recommendations_on_goldplating_final.pdf

⁴² COM(2016) 605 final.

Členské štáty sa vyzývajú, aby úzko spolupracovali so zainteresovanými stranami tak, aby plne využili možnosti zjednodušenia, ktoré sú v súčasnosti k dispozícii. Riadiace orgány členských štátov pre EŠIF by mali uskutočniť ciele zjednodušené výzvy na predloženie projektov, ktoré získali známku excelentnosti, na základe osvedčených postupov vyvinutých v Českej republike, Taliansku, Poľsku a Španielsku.

4. ZÁVERY

EÚ, jej členské štáty a regióny musia v kontexte globalizácie čeliť výzvam. Tento nový svet prináša príležitosti, ktorých sa Európa musí vedieť chopiť a pritom zostať verná spravodlivému rozdeleniu výsledných prínosov. Je nevyhnutné využívať plný potenciál inovácií na modernizáciu hospodárstva tak, aby sa podporil sociálny model EÚ a kvalita života európskych občanov. Európa potrebuje posilňovať, obhajovať a chrániť svojich občanov, svoje regióny a svoj priemysel, aby mohla dosahovať prosperitu a zamestnanosť, ktoré občania Európy očakávajú. Na dosiahnutie tohto cieľa je potrebná koordinovaná súčinnosť všetkých politik a nástrojov EÚ naprieč úrovňami riadenia, a to s cieľom pokročiť smerom k dosiahnutiu odolného, inkluzívneho a udržateľného rastu na územnej úrovni.

K tomuto už prakticky prispievajú stratégie pre inteligentnú špecializáciu prostredníctvom zvyšovania kvality investícií, ktoré sa vynakladajú v rámci politiky súdržnosti, do inovácií, čím sa tieto stratégie stali neoddeliteľnou súčasťou prístupu Európy k inováciám. Mení sa tiež spôsob, akým európske regióny navrhujú a vykonávajú svoje inovačné politiky a zapájajú do nich podnikateľský sektor.

Doteraz získané skúsenosti so súčasnými programami politiky súdržnosti spolu s opatreniami a pilotnými projektmi predloženými v tomto oznámení poskytnú užitočné vstupy pri príprave ďalšieho viacročného finančného rámca. Na tento účel bude Komisia monitorovať pokrok pri vykonávaní týchto opatrení. Inteligentná špecializácia predstavuje nový spôsob spolupráce, ktorý zabezpečuje silnejšie miestne a regionálne zapojenie do rozhodovacieho procesu a ktorého potenciál sa môže zvýšiť v prospech regiónov EÚ a EÚ ako celku. Tento prístup možno zopakovať a použiť v širšom kontexte ako užitočný nástroj na čo najefektívnejšie vykonávanie budúceho rozpočtu EÚ⁴³.

⁴³ [Diskusný dokument Európskej komisie o budúcnosti financií EÚ](#) – COM(2017) 358 final.